

РОЗДІЛ 2. МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ ТА ЛОГІСТИКА

УДК 631.164.23(477.82)

В. М. ЗАРЕМБА
С. Р. ТАРАСЮК

ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА РЕГІОНУ

Стаття присвячена дослідженню форм і методів державної підтримки сільськогосподарських підприємств регіону, спрямованих на підвищення їх конкурентоспроможності. Розглянуті аспекти державного регулювання, можливості його вдосконалення та цільового спрямування на розв'язання актуальних проблем розвитку сільськогосподарського виробництва.

The article investigates the forms and methods of state support of agricultural enterprises in the region aimed at improving their competitiveness. The aspects of state regulation, the possibility of its improvement and targeted focus on solving urgent problems of agricultural production.

Ключові слова: державне регулювання, державна підтримка, сільськогосподарське виробництво, сільськогосподарські підприємства.

Сільськогосподарське виробництво відіграє особливу роль в економіці України. Від рівня його розвитку залежить продовольча безпека, економічне зростання та активна позиція держави на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Головним завданням державного регулювання сільськогосподарського виробництва полягає у забезпеченні його ефективності, конкурентоспроможності, відтворення земельних ресурсів та стабільності соціальної сфери у сільській місцевості.

В Україні потреба у підвищенні ефективності державного регулювання сільськогосподарського виробництва визначається низкою його невирішених питань, серед яких

©Заремба В. М. - к.е.н., голова правління сільськогосподарського підприємства ТОВ "Романів";

© Тарасюк С. Р. – здобувач Національного університету водного господарства та природокористування

нерациональне використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств, низький рівень їх матеріально-технічного забезпечення, недостатній розвиток інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції, наявність диспропорцій між високою вартістю сільськогосподарської продукції та доходами населення і ін.

Проблемою дослідження інвестиційної діяльності досліджуються у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: В.І. Бірмана, І.О. Бланка, А.А. Пересади, Г.М. Підлісецького, В.В. Ковальова, П.Т. Саблука, О.Ю. Старикова, Дж. М. Кейнса, О.Л. Смірновата і ін.

Метою статті є дослідження форм і методів державної підтримки сільськогосподарських підприємств регіону, спрямованих на підвищення їх конкурентоспроможності.

Відповідно до визначеної мети, передбачається вирішення таких завдань: уточнити економічний зміст та визначити особливості інвестиційної діяльності в сільському господарстві регіону; обґрунтувати основні фактори формування інвестиційного клімату аграрної сфери регіону; охарактеризувати структуру, джерела, проблеми та тенденції інвестиційної діяльності в сільському господарстві регіону.

Основні результати досліджень. Як свідчать результати дослідження сільськогосподарські виробники Волинської області у 2013р. за програмами Державного бюджету отримали 80,3 млн грн., проти 30,4 млн грн. у 2012 р. З них на підтримку галузі тваринництва – 73,3 млн грн (відповідно у 2012 р. 30,3 млн грн). Фермерські господарства одержали безвідсоткову поворотну державну фінансову допомогу на суму 515,3 тис грн. із спеціального фонду, це на 8,5% більше, ніж у 2012р.

Слід зазначити, що фінансова підтримка підприємств агропромислового комплексу з місцевих бюджетів торік проводилась за 11 програмами на суму 13,5 млн грн., в т. ч. з обласного бюджету – 10,0 млн грн.

За програмою розвитку бджільництва 365 пасічникам сплачено 102,9 тис. грн. за утримання 6853 бджолосімей.

За програмою підтримки особистих селянських господарств кошти спрямовувались на:

- здешевлення кредитів на закупівлю тракторів – оформлено 121 кредит, компенсовано 123,4 тис. грн.;

- виплата дотації власникам особистих селянських господарств, які утримують три і більше корів – 2453 власники сімейних родинних ферм отримали по 200 грн за корову (1,6 млн грн);

- на здешевлення вартості штучного осіменіння корів і телиць в особисті селянські господарства спрямовано 957,1 тис. грн., за штучне осіменіння 9483 голів корів, нетелів;

- придбання та безкоштовну передачу спеціалізованого обладнання для зберігання молока власникам особистих селянських господарств, які утримують 5 і більше корів. Закуплено та вручено 16 холодильних установок на суму 384 тис. грн.

Відповідно до розвитку тваринництва кошти спрямовувались на:

- здешевлення вартості штучного осіменіння корів і телиць в сільськогосподарських підприємствах та фермерських господарствах 384,6 тис. грн. за проведене штучне осіменіння 6,4 тис. корів;

- для закупівлі обладнання для пунктів штучного осіменіння профінансовано – 57,4 тис. грн..

- як спеціальна дотація у розрахунку 10 грн. за 1 кг живої ваги телят, закуплених у населення, використано 66,2 тис. грн;

- створення громадських пасовищ на території 34 сільських рад загальною площею 512,7 га.

За програмою розвитку інфраструктури аграрного ринку безкоштовно передано 3 холодильні установки молочарським кооперативам, вартість яких складає 72 тис. грн.

Завдяки фінансовій підтримці з державного бюджету здійснювалось відшкодування вартості закуплених установок індивідуального доїння. У 2013 році 860 власникам сімейних (родинних) ферм відшкодували вартість доїльних апаратів на суму 3,8 млн.грн. Найбільша кількість таких господарів нараховується у Рожищенському та Горохівському районах 22 та 23 відсотки відповідно від загальної кількості по області. У Мильській сільській раді Рожищенського району відшкодовано вартість доїльних установок 19 власникам особистих селянських господарств (13 відсотків від загальної кількості по району), у Новосіківській сільській раді Горохівського району 15 власників особистих селянських господарств (9 відсотків).

Підтримка господарств населення підсилена фінансовим ресурсом з місцевих бюджетів в сумі 3,4 млн грн..

За програмою підтримки індивідуального житлового будівництва на селі "Власний дім" профінансовано 5,8 млн грн. З обласного бюджету 3,2 млн грн, з районних бюджетів 1,7 млн грн. Крім того, сільським жителям надано 177 кредитів на будівництво, реконструкцію та купівлю житла. Одне із основних завдань на 2014 рік є нарощуванні поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств та виробництва продукції галузі тваринництва, а також забезпечення ефективного використання коштів, виділених на розвиток галузі з державного та місцевих бюджетів.

Безперечно, розвитку *галузі АПК сприяє фінансова підтримка: в 2014 році з державного бюджету буде спрямовано 82 млн грн., з місцевих бюджетів - більше 14 млн. грн. Усі програми фінансування будуть збережені.*

У Волинській області проводиться робота з власниками особистих селянських господарств, тому що переважна частка реальних доходів сільських сімей формується за рахунок їх господарств. Для підтримки сільських господарів в області діє Програма підтримки особистих селянських господарств у Волинській області на 2012 – 2016 роки.

Пріоритетом, роботи органів виконавчої влади і місцевого самоврядування стала підтримка саме цієї категорії господарств. Загалом сімейні (родинні) фермери є у 334 сільських радах області із 379, що становить 88%. Станом на 1 грудня 2012 року в області нараховується 3454 родинних ферм: до початку року їх кількість збільшилась на 731, а до рівня 2011 року - у 4 рази. У минулому році відшкодовували відсотки за *кредитами на закупівлю тракторів* тяговий клас 0,9 та причіпного інвентарю до них для 121 господаря у сумі більше 210 тисяч грн. Напрямок даної програми скористались у всіх районах, найбільше власників особистих селянських господарств оформили кредити на трактори у Горохівському - 16 власників (13 відсотків) та у Ківерцівському – 15 власників (12 відсотків).

У 2013 році надавалась дотація *власникам ОСГ, які утримують 3 і більше корів* у розрахунку 200 грн. на 1 корову. Найбільша кількість сімейних (родинних) ферм нараховується у - Мильській сільській раді Рожищенського

району - 75, у Четвертнянській сільській раді Маневицького району таких родин налічується 70.

Започатковано новий напрям фінансової підтримки - для власників особистих селянських господарств, які утримують 5 і більше корів було придбано та безоплатно надано 16 холодильних установок для зберігання молока та 3 установок - обслуговуючим кооперативам, засновники яких є власники особистих селянських господарств. Передбачено у 2014 році здійснити підтримку особистих селянських і фермерських господарств, які утримують більше 20 корів, а саме будівництво (облаштування) міні-доїльних залів. На сьогоднішній день 9 власників виявили бажання облаштувати в своїх господарствах міні-доїльні зали.

Частково здешевлюємо вартість *штучного осіменіння корів і телиць*. Найкраще у цьому питанні спрацювали Несвічівська сільська рада Луцького району, де проведене штучне осіменіння 152 корів (охоплено 100 відсотків корів), Годомичівська Маневицького району - охоплено 89 відсотків корів, Горішненська Горохівського району - осіменено 259 корів. Про те жоден господар Згоранівської сільської ради Любомльського району не отримав ані копійчини, хоча на території цієї сільської ради нараховується 356 корів, такаж ситуація на території Зимнівської, Устилузької та Хотячівської сільських рад Володимир-Волинського району, де нараховується 173, 71 та 49 корів відповідно та працюють пункти штучного осіменіння.

Для власників сімейних (родинних) ферм, які утримують 3 і більше корів з 16 вересня по 1 листопада 2013 року ПАТ "Гнідавський цукровий завод" здійснював видачу жому на безоплатній основі у розрахунку 10 т для кожної родини, при наявності 10 і більше корів по 20 тонн. Всього вибрано більше 18 тис. тонн жому, що становить 50% від загальної потреби жому передбаченої для власників С(Р)Ф області.

Найбільш активно проводили виборку жому у Луцькому районі, де 219 сімейних (родинних) ферм (100%), які утримують 3 і більше корів вибрали 2230 тонн жому. Найбільшу кількість жому вибрали селянські родини Рожищенського району - 4546 тонн (78 відсотків), сімейними (родинними) фермами Горохівського району вибрано 2258 тонн (53 відсотка), Маневицького - 2070 тонн та у

Локачинського 1329 тонн (що становить 62 відсотка), Ківерцівського - 1050 тонн (88 відсотків від загальної потреби). Крім того власникам особистих селянських господарств Луцького району заводом було видано 1193 тонни жому. Гарно спрацювали у Камінь - Каширському, Любешівському районах - у цих віддалених районах було організовано транспорт для доставки жому для власників сімейних (родинних) ферм. Не було результату у Іваничівському районі, де селянські родини очікуючи на виборку жому на ПП "Європацукор" (Іваничівський цукровий завод) не вибирали жом взагалі.

В 2013 році створені *громадські пасовища* шляхом корінного покращення сіяних та природних сінокосів і пасовищ на території 34 сільських рад області на площі 512,7 гектарів за кошти обласного бюджету в сумі 960 тис.грн., районних бюджетів в сумі 89 тис.грн. і коштів сільських рад в сумі 263 тис.грн. Громадські пасовища створені шляхом перезалуження існуючих малопродуктивних сінокосів і пасовищ в оптимальні строки з квітня по вересень 2013 року. Перевіркою встановлено, що в доброму стані знаходиться травостій, на пасовищах Терешківської сільської ради Горохівського району, Мишівської - Іваничівського, Пнівненської - Камінь-Каширського, Городищенської і Козлиничівської - Ковельського, Бубнівської - Локачинського, Городищенської і Шепельської - Луцького, Четвертнянської - Маневецького, Здомишельської - Ратнівського та Щуринської - Рожищенського районів.

В 2014 році кошти на створення громадських пасовищ будуть виділятися як субвенція районним бюджетам при умові співфінансування з районного бюджету або виділення коштів сільськими радами чи сільськогосподарськими агроформуваннями. Проектно-кошторисну документацію по створенню громадських пасовищ необхідно замовити до 1 лютого 2014 року і підшукати виконавців робіт з таким розрахунком щоб в березні розпочати роботи по підготовці площ.

Роботи по здійсненню заходів щодо *запобігання підтопленню населених пунктів та сільськогосподарських угідь* (на внутрішньогосподарській меліоративній мережі) в 2013 році виконувались на території 98 сільських рад за кошти державного бюджету в сумі 6,7 млн. грн. Заплановані

роботи по всіх об'єктах виконані. Протипаводкові заходи виконували 20 підрядних організацій, роботи прийняті технаглядом. Хочеться відмітити роботу голів райдержадміністрацій та відповідно голів сільських рад по виконанню протипаводкових заходів - Горохівського, Камінь-Каширського, Ковельського, Локачинського, Любешівського, Любомльського, Маневецького, Ратнівського, Рожищенського та Старовижівського районів.

Кращими виконавцями робіт з очистки внутрішньогосподарських меліоративних каналів зарекомендували себе, це в першу чергу Ковельське, Ратнівське, Маневецьке, Любешівське та Луцьке управління водного господарства, підприємство "Карпатнафтобуд", ТзОВ "Стирагробуд", ТзОВ "АРЗУ", Луківське ПМК-198, підприємці Вознюк Геннадій Володимирович, Пігулко Валентин Михайлович і Цекот Іван Іванович.

В 2014 році планується виділити значно більше коштів на очистку внутрішньогосподарської меліоративної мережі з метою недопущення підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь в області. Завдання полягає в тому, щоб на протязі першого кварталу цього року забезпечити вирубку чагарнику на внутрішньогосподарських меліоративних каналах, на яких заплановано виконання землерийних робіт починаючи з квітня 2014 року. Там де не буде забезпечено вирубку чагарнику на меліоративних каналах, землерийні роботи виконуватись в цьому році не будуть.

На сьогодні для селян одним з важливих залишається питання збуту сільськогосподарської продукції. Адже в особистих селянських господарствах в минулому році було вироблено 99 відсотків картоплі, 97 - овочів, 90 - яєць, 84 - молока, 52 - зернових, 50 відсоток цукрових буряків. Необхідно створити такі умови, щоб селянин був зацікавлений вирощувати продукцію і мав з неї зиск, у тому числі шляхом диверсифікації виробництва.

В цьому плані актуальним є створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, умов з придбання насіння, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, інвентарю та інше. В 2013 році створено 6 нових молочарських обслуговуючих кооперативів. Три з них отримали холодильні установки за кошти обласного бюджету

вартістю 24 тис. грн. кожна. Двом кооперативам відшкодовано кошти з обласного бюджету за придбане обладнання в розмірі до 50 відсотків його вартості.

Слід зазначити, що в регіоні створюються сприятливі умови для залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій в агропромисловий комплекс. При входженні інвестора на територію області акцент робиться на інвестиції, які вкладаються в розвиток тваринництва і сільських територій. За 9 місяців 2013 року було вкладено 135,1 млн грн. капітальних інвестицій, що становить 7,1 відсотка загальнообласного обсягу.

Загальний обсяг іноземних інвестицій в сільське господарство, мисливство і рибне господарство та пов'язані з ними послуги, наростаючим підсумком з початку інвестування, на 1 жовтня 2013 року досяг 14,9 млн дол. Серед основних інвестиційних проєктів 2013 року в агропромисловому комплексі слід відмітити наступні:

- ТзОВ "Волинь-зерно-продукт". В с. Дерно Ківерцівського району побудовано зерносховище місткістю 34,2 тис. тонн, вкладено 10 млн грн, створено 30 робочих місць. В с. Звиняче Горохівського району побудовано зерносховище місткістю 36 тис. тонн, вкладено 14 млн грн. та створено 30 робочих місць.

- ТзОВ "П'ятидні". В с. Колона Іваничівського району побудовано зерносховище місткістю 22,4 тис. тонн, вартість проєкту – 1,14 млн грн.;

- ТзОВ "Прогрес". В с. Охнівка Володимир – Волинського району – будівництво корівника на 300 голів з доїльним залом, вкладено 7,5 млн грн., створено 10 робочих місць;

- ПАТ "Володимир – Волинська птахофабрика". В с. Федорівка Володимир-Волинського району побудовано комплекс по вирощуванню курей-бройлерів загальною потужністю 1,14 млн голів одноразової посадки, вкладено 79,8 млн грн, створено 20 робочих місць.

- ТзОВ "Ратнівський аграрій". В с. Секунь Старовижівського району побудовано зерновий елеватор потужністю 50 тонн за годину, вартість проєкту – 6,1 млн грн.

В 2014 році передбачено реалізація двох проєктів:

- „Час для бізнесу”. Створення умов для розвитку підприємництва у сільській місцевості Волинської області України та Люблінського воєводства Польщі шляхом

диверсифікації сільськогосподарського виробництва” в рамках Програми транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна;

- “Пілотний проект організації комунальної системи сприяння виробництву та реалізації продукції домогосподарств як інструмент розвитку ринкових відносин на селі” в рамках Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування.

З метою реалізації сільськогосподарських проектів у 2013 році у всіх районних центрах, містах обласного підпорядкування, селищах та селах було проведено 3852 сільськогосподарських ярмарки (IV позиція серед регіонів України), із них 2320 у районних центрах та містах, 1532 - селищах та селах в тому числі 1735 виїзних, реалізовано 32,54 тис. тонн сільськогосподарської продукції на загальну суму 284,72 млн. грн. В обласному центрі проведено 278 ярмарків, із них 81 фермерські ярмарки “Зелені ринки” по вул. Глушець.

Бібліографія

1. **Закон України “Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України”** від 23.03.2000 № 1602-III [електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.

2. **Закон України “Про місцеві державні адміністрації”** від 09.04.1999 № 586 – XIV [електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

3. **Постанова Кабінету Міністрів України “Про розроблення Прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету”** від 26 квітня 2003 року №62.

4. **Програма економічного і соціального розвитку Волинської області на 204 – 2015 роки.**

5. Кузняк Б. Я. **Світовий досвід підтримки сільського господарства і українські реалії** / Б. Я. Кузняк // Економіка і регіон № 1 (24) – ПолтНТУ : 2010. – С. 135–140.

6. Горлачук В. В. **Організаційно-економічний аспект управління сільськогосподарським землекористуванням** [монографія] / Горлачук В. В., Семенчук І. М., Мозгова М. В.; за ред. В. В. Горлачука. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 180 с.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В.І.